

پژوهشی بر سفال چینی سلادون و نیز صندلی سلادونی موجود در کاخ

ملت

پژوهشگر: آیدا امانی (کارشناس کاخ ملت)

چکیده

سفالگری در ایران پیشینه ای طولانی دارد و می توان ایران را از پیشگامان این هنر دانست. مطالعه ی آثار سفالین برجامانده، سبب آشنایی با فرهنگ و مناسبات اقوام ایرانی در گذشته می شود و علاوه بر آن میتواند زمینه ی احیای میراث گذشتگان را نیز فراهم آورد. در مقاله ی پیشه رو به بررسی سیر تاریخی شکل گیری و رواج یکی از انواع آثار سفالین یعنی سفالینه های سلادون در ایران پرداخته شده است.

سفالینه های سلادون دارای بدنه ای از خاک سخت و طیف رنگی سبز تا قهوه ای و از انواع لعاب های احیایی هستند. هدف اصلی این پژوهش بررسی و شناسایی ویژگیهای سلادون های خاص ایران و بیان وجوه تمایز آثار ایرانی با آثار چین و نیز معرفی دیگر سلادون های موجود در دیگر موزه های جهان است. روش تحقیق این پژوهش توصیفی - تحلیلی و شیوه ی گردآوری اطلاعات کتابخانه ای است. نتیجه ی این بررسی نشان میدهد که سفالینه های سلادون ساخته شده در ایران فراتر از تقلید صرف از نمونه های ابتدایی چینی است و آثار وارداتی از کشور چین تنها محرک ذوق و قریحه هنرمند ایرانی برای اکتشاف راه های جدید بودند.

واژه های کلیدی:

هنر سفالگری ، سفال سلادون ، تاثیرات چین

مقدمه

در بررسی آثار به جای مانده از هنر ایران در ادوار تاریخی مختلف ناگفته های بسیاری وجود دارد که تا کنون کمتر به آنها پرداخته شده است. موضوعاتی که میتواند زمینه ی مطالعات و پژوهش های بسیاری را فراهم سازد.

در میان هنرهای رایج در این سرزمین سفالگری یکی از پرسابقه ترین آنهاست و نگرشی کوتاه به این هنر و آثار باقی مانده در این حوزه پرسش های بسیاری را در ذهن ایجاد می کند. از جمله می توان به سفالینه های سلاسون اشاره کرد که در خور توجه بیشتری هستند. سفال گری در زمره ی هنرهای است که عوامل مختلفی در طول تاریخ بر آن اثر داشته است، از جمله ی این عوامل مناسبات اقتصادی و اجتماعی با دیگر فرهنگ هاست و سفالینه ی سلاسون محصول ارتباط تنگاتنگ ایران با کشور چین است.

در رابطه با سلاسون های ایرانی تحقیقاتی صورت گرفته است. دکتر فهروری در کتاب *سرامیک های جهان اسلام در موزه ی طارق رجب کویت* کلیاتی درباره سلاسون های موجود در این موزه بیان کرده است. در کتاب *سفالینه های اسلامی متاخر نوشته ی آرتور لین*، سفال اسلامی به قلم ارنست جی گروبه، فن و هنر سفال گری از فائق توحیدی و سفالگری دوران اسلامی نوشته ی دکتر محمد یوسف کیانی و خانم فاطمه کریمی نیز مطالبی در این باره بیان شده اما هیچکدام از این منابع به همه ی جوانب موضوع نپرداخته اند. این پژوهش با توجه به کمبود پژوهشها در این زمینه و با هدف پاسخگویی به پرسشهای زیر صورت گرفته است:

۱- سلاسون به چه سفالینه هایی اطلاق می شود و این سفالینه ها چه ویژگیها و تزئیناتی دارند؟

۲- منشا پیدایش و رواج این سفالینه ها در ایران چیست؟

به این منظور ابتدا سفال سلاسون معرفی و ویژگی های آن بیان شده است و بر اساس منابع موجود خاستگاه اولیه ی آن مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت به بررسی نمونه های منتسب به ایران، ویژگی ها و وجوه تمایز آنها از نمونه های چینی پرداخته شده است. روش تحقیق این پژوهش توصیفی-تحلیلی و شیوه ی گردآوری اطلاعات کتابخانه ای است.

تعریف سلاسون^۱

سلاسون را می توان این گونه تعریف کرد سفالینه ای که از نوعی خاک چینی با بدنه ای سخت ساخته شده است و عمدتاً با لعابی به رنگ زیتونی یا سبزی تیره و روشن و گاهی به رنگ کرم و قهوه ای پرداخته شده است. این نوع سفال ها تزئین نقاشی ندارند و آرایه ی آنها شامل نقوش برجسته و قالب زده در زیر لعاب است. [۱] این سفالینه ها طیف

رنگی گسترده ای از سبز تا قهوه ای را شامل می شوند این رنگ توسط اکسید آهن موجود در ترکیب لعاب ایجاد میشود. البته معمولاً در مواد اولیه این لعاب مقداری اکسید تیتانیوم به صورت ناخالصی وجود دارد که اگر میزان این اکسید در لعاب بالا باشد رنگ آن بیشتر متمایل به سبز است. ولی اگر میزان ناخالصی در این لعاب کم باشد، رنگ لعاب در محدوده بین آبی و سبز و قهوه ای قرار میگیرد. لعاب سبز بیدی به دلیل تغییرات شیمیایی اکسید آهن حتماً باید پخته شود. این لعاب باعث می شود که برجستگی های روی ظروف بهتر نمایان شود. [۲] سلادون، به قسمت های فرورفته نفوذ کرده و جلوه ی سایه روشن به نقوش ظروف می بخشد، از انواع لعاب های قلیایی با دمای پخت بالا می باشد که در ابتدا در شرایط اکسیداسیون پخته شده و سپس در شرایط احیا کامل می شود. در واقع مقدار آهن موجود در لعاب سبب ایجاد تنوع رنگی در لعاب میشود.

سلادون لعاب شفاف است که بر روی بدنه ی ظروف سفید رنگ یا پوشیده شده از گلابه، شفاف تر به نظر می رسد، اما وقتی روی ظروفی با بدنه ی تیره و با حرارت بالا به کار رود، رنگ سبز تیره ای ایجاد می کند. ساختن لعاب سلادون به صورت مات کار مشکلی بوده است. [۳] همچنین رنگ لعاب علاوه بر مقدار آهن، بسته به ضخامت لعاب و شرایط احیا تغییر می کند.

طبقه بندی و نام گذاری سفالینه ها در ادوار مختلف بر مبنای عوامل مختلفی مانند شیوه ی تزئین (زرین فام)، مکان تولید سفالینه (گامبرون) یا رنگ (سلادون) صورت گرفته است.

در جستجوی معنای لغوی واژه ی سلادون در فرهنگ های لغت با این تعاریف مواجه می شویم: این واژه در لغت نامه ی دهخدا «به معنی سبز بیدی»، «در فرهنگ لغت فرانسه به فارسی به معنای (سبز روشن و مغز پسته ای) و در فرهنگ مختصر آکسفورد به معنای (سبز مایل به خاکستری که بر برخی سفالینه ها میدهند) آمده است.» [۴]

در رابطه با وجه تسمیه ی سلادون دو نظریه وجود دارد، «یکی از نظریه ها قائل بر این است که نام سلادون در قرن ۱۷ میلادی از نقش چوپان سلادون در یک تئاتر فرانسوی اخذ شده که هنرپیشه ی این نقش، روبان های سبز کمرنگ می پوشیده است. نظریه دیگر ناظر بر این است که اصطلاح مزبور تغییر شکل یافته ی نام صلاح الدین ایوبی است که در سال ۱۱۷۱م. چهل قطعه از این ظروف را برای سلطان نورالدین حاکم سوریه فرستاده است.» [۵]

سلادون، خاستگاه اولیه

در منابعی که حاوی اطلاعاتی درباره ی سفالینه های سلادون هستند زادگاه این نوع سفالینه کشور چین بیان شده است. کشور چین از بزرگترین کشورهای آسیای شرقی و دارای سابقه ی درخشانی در زمینه صنعت سفال و سرامیک می باشد. این کشور را می توان یکی از مهمترین و قدیمی ترین مراکز سفالگری در دنیا دانست.

«اولین سلاوونها ظروفی معروف به زون (تسون)^۲ بود مربوط به سلسله ی شانگ^۳ (قرون هجدهم تا دوازدهم قبل از میلاد که به سلاوون اولیه شهرت دارند.»^[۴] سفالگران چینی در طول دوره ی سلسه ششم^۴ ، به پیشرفت های فنی در تولید سلاوون دست یافتند از جمله « لعاب نازک سلاوون که روی بدنه های متراکم خاکستری را می پوشاند و رنگ های مختلفی از زرد - قهوه ای تا سبز روشنی داشت.»^[۶]

تصویر ۱: لعاب سلاوون از سلسه ی ششم - (ماخذ: metmuseum.org)

در دوران تانگ^۵ سلاوون از نظر فنی پیشرفت می کند و در این دوره با سلاوون های بسیار خوبی مواجه هستیم. «یکی از جالب ترین نکات در مورد ظروف سلاوون در دوره ی تانگ کاربرد این ظروف به منزله ی ساز است. در دوره ی سونگ ، ساخت سلاوون در چین به اوج رسید.»^[۴] و سلاوون تولید شده در این دوران به مناطق مختلف جهان صادر میشود. صادرات ظروف سلاوون به خارج از چین سابقه ای طولانی دارد. اولین بار در دوران سلسله جین این ظروف پس از پخت در کوره ها به شبه جزیره کره صادر می شدند. صادرات گسترده ظروف چینی جه جیانگ از نیمه دوم قرن نهم میلادی آغاز و در قرنهای ۹ و ۱۰ به اوج خود رسید. در این فرآیند ظروف سرامیکی با لعاب سبز بیدی (سلاوون) شهر لونگ چون در استان جه جیانگ نقش مهمی در تجارت دریایی داشته است. از اواسط قرن دوازدهم به بعد سلاوون لونگ چون نه تنها به عنوان محصولی با شهرت جهانی به کشورهای مختلف صادر می شد بلکه به عنوان محصولی فنی تکنیک ساخت آن نیز در کشورهای دیگر دنبال می شد. بر اساس متون تاریخی علاوه بر چین نمونه هایی از این تکنیک در آثار کشورهای همچون ایران ، مصر و کره نیز مشاهده میشود.

جه جیانگ تجسم نیمی از تاریخ غنی تولید سلاوون سبز بیدی در چین.

هر انسانی در آب و خاکی پرورش می یابد. سلاوون سبز بیدی جه جیانگ که از طبیعت منحصر به فرد آن منطقه سرچشمه می گیرد تجسم درک و خرد مردم این استان از مناظر زیبای طبیعی است. سلاوون جه جیانگ هزاران سال است که با گذر

از رودخانه ها و دریاها موهبت تمدن چینی را به جهانیان عرضه کرده است.

سلادون در ایران

دو کشور ایران و چین از مدت ها قبل از اسلام در زمینه های مختلف تجاری ، فرهنگی و سیاسی ارتباط نزدیکی با یکدیگر داشتند. «در متون تاریخی آمده است که تجار و بازرگانان ایرانی چه از راه دریا و چه از راههای زمینی به ویژه جاده ابریشم ، همواره با چین ارتباط داشتند و علاوه بر تجارت ، فرهنگ و تمدن خویش را نیز در این کشور نفوذ میدادند.» [۷] راه ابریشم دریایی در چین در دوران سلسله های چین و هان شکل گرفت و از اواخر سلسله تانگ رونق یافت و در دوران سونگ و یوان به اوج شکوفایی خود رسید و این کشور را با سایر کشورهای آسیایی اروپایی و آفریقایی مرتبط ساخت و به مسیری برای تغذیه فرهنگی تمدن های باستانی جهان از فرهنگ یکدیگر تبدیل کرد. همچنین بیشترین آثار سلادون که در در زمان های قبل به ایران وارد شده از طریق جاده ابریشم بوده.

این ارتباط باعث تاثیرات متقابلی شده است. اما «بیشترین تاثیر هنر چین در ایران قبل از نقاشی در سفالگری بوده است.» [۸] با بررسی متون مختلف تاریخی متوجه شیفتگی مسلمانان نسبت به ظروف چینی میشویم. «این شیفتگی به حدی بود که مسلمانان هرگونه ظرف خوش ساخت و زیبا را حتی اگر آن ظرف ساخت کشور چین نبوده ، چینی میگفتند.» [۹]

عوامل بسیاری در این تعامل فرهنگی و تاثیرپذیری از هنر چین نقش داشتند؛ این تاثیرات شامل موارد زیر میشوند:

۱ - «صدر نوعی خاک و خمیر چینی به ایران قرن ها قبل از دوره ی صفویه و لااقل به دوره ی سلجوقی میرسد که با دوره ی سونگ^۶ در چین هم زمان است.

۲- صدر ظروف چینی و سفالین ساخت چین به ایران. ۳- رقابت ایران و چین در تولید و صدور چینی و سفال. ۴- حضور و فعالیت سفالگران چینی در ایران.» [۱۰]

سلادون یکی از سفالینه هایی بود که در اثر عوامل بالا از کشور چین وارد ایران شد. سلادون چینی مانند ظروف آبی سفید در جهان اسلام همواره مورد توجه و مطالبه بوده و «در اکثر محوطه های باستانشناسی در خاورمیانه و ایران ظرفی با این تکنیک بدست آمده است. علاقه به سلادون چین، سفالگران ایرانی را از اواخر دوره ی ایلخانی و پس از آن در دوره های تیموری و صفوی به تقلید از این سفالینه ها ترغیب کرد.» [۱۱]

تلاش برای ساخت سلادون چینی از زمان ایلخانیان مصادف با قرن چهاردهم میلادی در ایران آغاز شد^۷. اطلاعات ما درباره سلادون دوره های ایلخانی و تیموری بسیار کم میباشد. «طی دوره ی تیموریان، دادوستد با بازرگانان چینی و به تبع آن تاثیرپذیری از هنر چین رونق کامل داشت و بدین لحاظ مرحله ی خاصی از چینی مآبی در هنر ایران پدید آمد.» [۱۲] در نگارگری های به جا مانده از دوره ی تیموری آثاری از سفالینه های این دوره مشاهده می شود که این تصاویر میتوانند منبعی برای بررسی و مطالعه ظروف سفالی این دوره باشد.

اولین و شاخص ترین خصوصیت این سفالینه ها که مورد تقلید قرار گرفت رنگ آنها بود. در ابتدا «تقلید کردن از سلادون های چینی خیلی دشوارتر از چینی سفید رنگ بود و بسیاری از ظروف تک رنگ اسلامی از قرن دوازدهم و سیزدهم که از سلادون ها حکاکی شده الهام گرفته شده بودند، نشان دادند که تلاش کمی برای تولید مجدد رنگ سبز خاکستری صورت گرفته است.» [۱۳]

از مراکز مهم سفالگری در این زمان می توان به کرمان اشاره کرد. در منابع آمده است «در زمانی که تیمور بزرگترین فرمانروای ایران بود از سفالگران چینی دعوت کرد تا به ایران بیایند و برخی از فنون و تکنیک های سفالگری رایج در چین را به هنرمندان ایرانی بیاموزند. این سفالگران در کرمان مستقر شده و در کنار هنرمندان ایرانی به فعالیت

پرداختند.» [۱۱]

پس از آن و در زمان حکومت های تیموریان و صفویان نیز کرمان همواره از مراکز مهم سفالگری و ساخت ظروف سلادون بود. «در سال ۱۹۶۶ میلادی کاوش هایی توسط کایریل اسمیت و همکارش در دو قلعه مهم و تاریخی شهر کرمان قلعه دختر و قلعه ی اردشیر انجام شد. در کاوش های قلعه اردشیر علاوه بر ظروف دوران اولیه ی اسلامی، سلادون های اصلی چینی و نمونه های تقلیدی محلی و تعدادی تکه سفال های آبی و سفید یافت شد.» [۱۱] با استناد به این یافته ها و آثار بدست آمده در ادوار بعدی می توان کرمان را به عنوان یکی از مراکز ساخت سفالینه های سلادون و در واقع مهمترین مرکز در ایران معرفی کرد.

تاثیر روش ها و ظروف چینی در دوره ی صفویه نیز تداوم داشت به گونه ای که در برخی منابع درباره ظروف سلادون در این دوره این گونه نوشته اند : «در اواخر قرن دهم و اوایل قرن یازدهم (دوران صفویه) ظروف سلادون به مقدار زیاد و عموماً از طریق دریا و از مدخل سواحل جنوبی از چین به ایران وارد شد . انواع مختلف این سلادون ها در حفاری های منطقه کرمان و سیراف و جزیره کیش به دست آمده است . از روی نمونه های بدست آمده در جزیره کیش که دارای امضای سازنده به نام عبدالله می باشد می توان گفت در شهرهای بندر عباس و سیراف نیز ظروف سلادون ساخته شده است.» [۱]

در اوایل این دوره مانند دوره های قبل ظروف سلادون کاملاً تقلیدی بودند اما به تدریج ذوق و فن ایرانی، سلادون خاص ایران بوجود آورد. در کتاب «هنر سفالگری دوره ی اسلامی ایران» سلادون های عهد صفوی به شرح زیر تقسیم بندی شده اند:

۱ - «ظروفی که تحت تاثیر ظروف چین ساخته شده و در آنها طرح ها و نقشمایه های رایج چینی مانند اژدها ، عنقا ، ماهی ، ابرهای پیچیده و گل لوتوس به کار رفته است. از نظر شکل نیز این گروه از سلادون ها تا اندازه ای شبیه ظروف ساخت چین می باشند. ۲- ظروفی که با ابتکار سفالگران ایرانی و با نقوش و تزیینات رایج در عهد صفوی ساخته و پرداخته شده است. رنگ این گروه از سلادون ها تیره و شکل آنها، عموماً کاسه و بشقاب است.» [۲] از این نوع ظروف میتوان سلادون های چندرنگ کرمان را نام برد.

که با نقوش گیاهی زینت یافته اند و دارای شاخصه های تزئینی دوره ی صفویه هستند. (تصاویر ۲ و ۳) «درختان اقاچیا گیاهان طلایی رنگ، نقاشی های رضا عباسی و افضل حسینی را تداعی میکنند و ترنج های اسلیمیدار از تذهیب کاری کتب خطی ، سفالینه های قالبی تکرنگ دوره ی شاه عباس اول ، و اشیای فلزی سرچشمه میگیرند. در اواخر دهه ی ۱۶۵۰

این نقشمایه ها در قاموس نقوش تزئینی عمومی صفویه کاملا تثبیت شده بودند.» [۱۴] سلادون های دوره صفویه از نظر تکنیکی معایب سلادون های تقلیدی اولیه را ندارند « تعدادی از بشقاب های بزرگ، خیلی ضخیم ، سنگین و متراکم در بدنه از این دوران باقی مانده اند که لعابشان که به رنگ سبز ، زیتونی و قهوه ای می باشد.» [۱۳]

تصویر ۲: بشقاب سلادون منتسب به کرمان ، قطر ۴۶ سانتی متر، متعلق به قرن ۱۷ م، دارای تزئینات گیاهی سفید و آبی (ماخذ:

(davidmus.dk)

تصویر ۳: گلدان سفالی ، کرمان ، نیمه قرن ۱۷ م، تزئین با گل سفید ، نقوش گیاهی در یک طرف گل اقاکیا و در طرف دیگر

نقش ترنجی محتوی اسلیمی دارد.(ماخذ: britishmuseum.org)

معرفی صندلی چینی سلادونی مجموعه کاخ ملت:

براساس تحقیقات انجام شده و پرس و جو از اقوام چین، شی موجود در کاخ ملت یک صندلی بوده که از آن هم به عنوان یک میز و هم به عنوان یک صندلی می توان استفاده کرد. که تعداد دوعدد از آن در کاخ ملت موجود میباشد. گفتنی است که در متون چینی آمده از این صندلی در فضاهای باز استفاده میشده است، در واقع مخصوص استفاده در باغ و باغچه بوده. از دلایل آن نیز میتوان به اشکال روی شی اشاره کرد و نیز به دلیل رنگ سبز آن که نشانی از طبیعت است.

این صندلی مربوط به قرن ۲۰ میلادی است و نیز در ابعاد ۲۵/۵۳ سانتی متر ساخته شده است. این صندلی دارای ترک های ریز و شبکه مانند نیز است که به طور عمدی عیب ترکیه زایی در این نوع لعاب اتفاق می افتد که اگر این ترک ها مطلوب و عمدی باشند به آن لعاب سبز بیدی ترک دار گفته میشود.

همچنین از نماد اژدها بر روی این شی استفاده شده است. گفتنی است که مقام اژدها در فرهنگ چین بسیار بالا بوده و دارای ارزش بسیاری است. از جمله اعتقاداتی که چینیان به اژدها دارند:

نماد قدرت و بزرگی

کنترل کننده طوفان های سهمگین (بلاها)

تعالی و عزم و عزت. اعتقاد بر این است که یک اژدها دارای قدرت غلبه بر موانع برای دیدن موفقیت است.

اژدها با روحیه است و اعتماد به نفس دارد، مشتاق و باهوش است.

نشانه سلطنت و ثروت است.

بر اساس نوشته های تاریخی، اژدها نماد امپراتوری در دوران سلسله تانگ بود. امپراتور و مقامات بلند پایه جامه هایی با اژدها می پوشیدند. مردم چین معتقدند از نوادگان اژدهای قدرتمند هستند.

اژدها در بسیاری از جشن ها استفاده می شود. رقص اژدها در سال نو چینی اجرا میشود و هرچه رقص طولانی تر باشد آنها برای سال جدید شانس و اقبال بیشتر و بلندتری دارند.

همچنین اژدها در مسابقات قایق سواری چینی استفاده میشود تا جایی که قایق ها مانند اژدهای چینی تزئین میشوند.

اژدهای چینی موجودی زیبا و عاقل است و مانند اژدهای غربی نیست که با شر و نابودی همراه است.

اژدها را همه دوست دارند و میپرستند و نیز دارای زیارتگاه ها و معابدی است که به این منظور اختصاص یافته اند.

معتقدند که باران اژدها، خوش شانسی و رفاه میاورد به همین دلیل است که حتی امروز، پس از هزاران سال از انتقال اسطوره ها و سنت ها، اژدها هنوز در زندگی روزمره، جشن ها و حتی مشاغل مردم چین گنجانده شده است.

طالع بینی بر اساس حیوان، ریشه در کشور چین و یونان باستان دارد. بر اساس این طالع بینی هر ماه سال به یک حیوان اختصاص می یابد و بر اساس این که فرد در کدام ماه سال متولد شده است و با توجه به حیوانی که نماد ماه تولد او می باشد شخصیت او را تعریف می کنند. در فرهنگ چین یکی از این ماه ها به اژدها نسبت داده شده است و معتقدند کودکی که در

این ماه متولد شود بخت و اقبالی بلند خواهد داشت که پنجمین ماه سال چینی به اژدها نسبت داده شده است.

چهارپایه سلادونی دارای سوراخ هایی در بدنه است که این به این دلیل بوده که زمانی که سفال وارد کوره میشود و چون شی به صورت بسته بوده (راهی برای خروج دمای داخل نیست) و ممکن است دمای داخلی باعث ترکیدن شی شود، سوراخ ها و یا نمادهایی به صورت محفظه ایجاد میشود که از این اتفاق جلوگیری میکند و نیز از این سوراخ ها و محفظه ها میتوان به این مورد اشاره کرد که، برای خروج دود عود نیز بوده است تا فضا را خوشبو کند.

سلادونهای ایران و چین ، تفاوت ها

در مقایسه ی سلادون های ساخت چین و ایران بر اساس نمونه های موجود می توان این گونه اظهار داشت که سلادون های ایرانی در ابتدا تقلید صرف از آثار چینی بودند اما نمونه های اخیر دارای ویژگی هایی هستند که آنها را از آثار اصلی چینی متمایز می کند. «یکی از نکاتی که در بسیاری سلادون های تقلیدی ایرانی مشهود است بدنه ی ظرف است که معمولاً از جنس سفال قهوه ای (ارتن ور) با لعاب سبز مایل به خاکستری است. این موجب میشود ظروف سلادون تقلیدی سبک تر از سلادون اصلی چینی باشد.» [۴]

نقش غالب بر سفالینه های سلادون ماهی است. با بررسی نمونه های موجود پی میبریم که «تعداد ماهی های تصویر شده بر سلادون های چینی حداقل دو و معمولاً سه ماهی یا بیشتر است ، کاهش تعداد نقشمایه ماهی به یک عدد میتواند یکی از اختلافات نمونه های اصلی و تقلیدی باشد.» [۱۵]

علاوه بر تعداد ماهی ها طراحی و جزئیات ماهی های تصویر شده نیز متفاوت است. «ماهی ارائه شده در آثار چینی یک ماهی فربه است که برجستگی زیادی دارد و به صورت نسبتاً ساکن و با جزئیات زیاد تصویر شده است.» [۱۵] ماهی های ظروف ایرانی دارای بدنی باریک ، دراز و ظریف هستند، باله های نازک و تیزی دارند و از جزئیات کمتری نسبت به نمونه چینی برخوردارند.

تصویر ۴: مقایسه ی جزئیات ماهی های تصویر شده بر سلادون های ایران و چین (سمت راست سلادون چینی: ماخذ- koh) antique.com - (سمت چپ سلادون ایرانی: ماخذ: davidmus.dk)

نکته دیگری که با آن مواجه میشویم تفاوت در شیارهای کناره ی ظروف است. شیارها در ظروف ایرانی کم عمق تر، باریکتر و معمولاً دارای پهنای یکسانی هستند اما در آثار چینی با شیارهایی عمیق و متفاوت از یکدیگر هستند.

تصویر ۵: مقایسه شیارهای ظروف در سلادون های چین و ایران سمت راست: بشقاب سلادون ایرانی ، سلسله صفوی (ماخذ: christies.com)

سمت چپ: بشقاب سلادون چینی، سلسله مینگ (ماخذ: elopedelart.canalblog.com)

جدول ۱: مشخصات برخی از نمونه های سفالینه های سلادون ایرانی، ماخذ: نگارنده

۳		بشقاب با لعاب سلادون	نقوش ماهی، شیارهای دیواره‌ی بشقاب	اواخر قرن ۱۴م- دوره‌ی ایلخانی
۴		کاسه‌ی پایه دار	سه ماهی در مرکز ،شیارهای دیواره‌ی بیرونی	نیمه‌ی اول قرن ۱۴م- دوره‌ی ایلخانی
۵		بشقاب بزرگ با لعاب سلادون	نقوش گیاهی برجسته (در مرکز) و پیچ ک های فرورفته (در کناره ها)	نیمه‌ی دوم قرن ۱۵ م- دوره‌ی تیموری
۶		بطری	تزئینات قلمزنی روی قسمت برنجی دهانه‌ی بطری	قرن ۱۷ م - دوره صفوی
۷		کاسه	فرورفتگی- های قاشقی شکل بدنه	قرن ۱۷ م - دوره‌ی صفوی
۸		کاسه	تزئینات گیاهی	قرن ۱۷ م - دوره‌ی صفوی
۹		کاسه‌ی پایه‌دار	نقوش هندسی فرورفته‌ی روی دیواره‌ی بیرونی	قرن ۱۷ م - دوره‌ی صفوی
۱۰		گلدان	تزئینات برجسته گیاهی	قرن ۱۷ م - دوره‌ی صفوی

از دیگر موزه ها و اماکن تاریخی که سفال سلادون در آن ها نگهداری میشود میتوان به موارد زیر اشاره کرد:

موزه هنرهای اسلامی(تهران)

موزه پوندیچری(هندوستان)

موزه ملی بریتانیا

موزه ویکتوریا و آلبرت انگلستان

موزه کاسل و موزه دراسدن درآلمان

موزه هنرهای شرقی مسکو در روسیه

موزه گیمه در پاریس

موزه های سوئد،پرتغال،بلژیک و سایر کشورهای اروپایی.

ظروف سلادون چینی همچنین در تزئینات مراسم تدفین، کاخ ها و عبادت گاه های کشورهای چینی چون اتیوپی،سومالی،کنیا،تانزانیا و دیگر کشورها برای برجسته کردن شکوه و اقتدار صاحبان مقبره ه، خانواده های سلطنتی و عبادتگاه ها استفاده شده است.

نتیجه گیری و جمع بندی

در پایان با توجه به مطالعات انجام شده و بررسی نمونه های موجود در جدول شماره ی ۱ درمیابیم که سفال سلادون در نتیجه ارتباط فرهنگی و تجاری با کشور چین و در زمان ایلخانیان به ایران وارد شد این سفالینه ها در دوره صفویه بسیار مورد توجه قرار گرفتند و به اوج شکوفایی خود رسیدند و میتوان کرمان را به عنوان مهمترین مرکز تولید این سفالینه ها عنوان کرد.

بشقاب ، کاسه ، گلدان و بطری به ترتیب فراوانی فرم های مورد استفاده در ساخت سفالینه های سلادون هستند.نقش ماهی بیشترین استفاده را در تزئین این آثار داشته و در مواردی هم از نقوش گیاهی و پیچک های دوار استفاده شده است.سلادون های متاخر ایرانی از شاخصه های هنری زمان خود برخوردارند و می توان این گونه اظهار داشت که فن سلادون چین تنها محرک ذوق و قریحه سفالگران ایرانی بوده و این هنرمندان با استفاده از این فن به تدریج توانستند آثاری درخور هنر ایران و متناسب با ویژگی های فرهنگی خود پدید آورند.

مراجع

موسسه فرهنگی و هنری صبا

[۱] توحیدی، فائق، ۱۳۷۹، فن و هنر سفالگری، چاپ اول، تهران، سمت، صص ۲۸۷.

[۲] کریمی، فاطمه و کیانی، محمد یوسف، ۱۳۶۴، هنر سفالگری دوره اسلامی ایران، چاپ اول، تهران، مرکز

باستان شناسی ایران، صص [۳] ۵۷-۶۵ رفیعی، لیلا، ۱۳۷۸، سفال ایران از دوران از تاریخ تا عصر

حاضر، چاپ اول، تهران، یساوولی، صص [۴] ۵۷ رنجی، ساناز و سرپولکی، حسین، ۱۳۸۷، سیر تحول لعاب

سلادون، مجله ی گلستان هنر، وابسته به فرهنگستان هنر، شماره ی ۱۴، صص [۵] حسینی، سید هاشم، ۱۳۸۹، مقایسه

ی تاثیر هنر سفالگری

چین بر ایران ادوار تیموری و صفوی، مجله ی هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، شماره ی ۴۱، صص ۷۱-۸۲.

[۶] Tichane, Robert. (۱۹۹۸). celadon blues. Krause, p۱۶

مسعود رجب نیا، تهران، سروش، صص [۹] ۱۹۹ محمدحسن، زکی، ۱۳۸۴، چین و هنرهای اسلامی، ترجمه ی

غلامرضا تهامی، تهران، انتشارات فرهنگستان هنر، صص [۱۰] ۴۶ مهجور، فیروز، ۱۳۸۴، تاثیر سفالگری چین بر ایران در دوره

ی

صفوی، مجله ی دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران

شماره ۱۲۴، صص ۱۲۴-۱۲۶

[۱۱] Fehervari, Geza, ۲۰۰۰, Ceramics of the Islamic

world in Tareq Rajab museum. London: I.B.Tauris, pp ۲۷۶-۲۷۷

[۱۲] آژند، یعقوب، ۱۳۸۰، تاثیر عناصر و نقشمایه های چینی در هنر ایران. مجله ی هنرهای زیبا ، دانشگاه تهران. شماره ی ۹. صص ۲۱-۲۹.

[۱۳] Lane , Arthur .(۱۹۷۱). lather Islamic pottery , Persia , Syria , Egypt , turkey. faber and faber, p ۱۰۵

[۱۴] کنبی، شیلا ، ۱۳۸۷ ، عصر طلایی هنر ایران. مترجم : حسن افشار. تهران. نشر مرکز. ص ۱۴۲

[۱۵] Grube, Ernst J, ۱۹۷۶, Islamic pottery of the eight to

fifteenth century in the keir collection. English. faber and faber, p ۲۷۹